22.10.2021

Asia: Ilmastovuosikertomus 2021 (K 18/2021 vp)

1. Keskeiset huomiot

Sitra kiittää ympäristövaliokuntaa mahdollisuudesta lausua Ilmastovuosikertomuksesta 2021. Sitran lausunnon keskeiset huomiot on koottu alle.

- Hiilineutraaliuden saavuttaminen vuoteen 2035 mennessä on mahdollista, mutta se edellyttää merkittäviä lisätoimia kaikilla sektoreilla.
- Pitkän aikavälin näkymän selkeyttämiseksi Suomen tulisi ottaa käyttöön päästöbudjetit ja asettaa tavoite negatiivisille päästöille.
- Kulutusperäisten päästöjen vähentämiselle olisi syytä asettaa tavoitteet, joita tukemaan tarvitaan konkreettisia toimenpiteitä ja seurantaa.

2. Sitran lausunto

Kuten ilmastovuosikertomuksessa todetaan, Suomen päästöt vähenevät. Pandemian jälkeen ilmastotoimien tahtia on kuitenkin kiristettävä, jotta Suomi saavuttaa tavoitteensa hiilineutraaliudesta vuoteen 2035 mennessä[1].

Suomen on syytä varautua hiilinegatiivisuuteen jo nyt tehtävissä päätöksissä, sillä hiilineutraalius on vain välitavoite. Suomen tulisikin ottaa käyttöön päästöbudjetit ja asettaa negatiivisille päästöille tavoite. Ymmärrys pitkällä aikavälillä tarvittavista ratkaisuista edistää siirtymän kustannustehokkuutta, ennakoitavuutta ja oikeudenmukaisuutta.

Kulutuksen päästöjä ohjattava nykyistä tehokkaammin

Suomen kulutusperäiset päästöt olivat 73,4 Mt vuonna 2015[2]. Tämä on noin kolmanneksen suurempi kuin Suomen virallinen, alueperäisesti tuotettu päästölukema ilman maankäyttösektoria.

Ihmisten arjessaan tekemien valintojen suuri merkitys päästöjen kannalta tunnistettiin jo ensimmäisessä keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelmassa. Kuten ilmastovuosikertomuksessa todetaan, kotitalouksien yhteenlaskettujen kulutusmenojen hiilijalanjälki on väestönkasvu huomioiden noussut neljä prosenttia vuodesta 2000. Teknologian kehitys ja kulutusrakenteen muutos eivät ole riittäneet kompensoimaan kulutuksen kasvua[3]. Suunta ei ole kestävä.

Suomen ilmastopaneeli on arvioinut, että kotitalouksien hiilijalanjäljen tulisi pienentyä noin 70 prosenttia, kun verrataan vuoden 2016 hiilijalanjälkeä vuoden 2030 ilmastotavoitteisiin. Sitran selvityksen mukaan vuoteen 2050 mennessä suomalaisten

[1] Tarvittavia ratkaisuita on esitelty Sitran elokuussa 2021 julkaisemassa selvityksessä Korjausliike – Suomi kohti 1,5 asteen tavoitteen mukaisia ilmastotoimia.
[2] Nissinen & Savolainen (2019): Julkisten hankintojen ja kotitalouksien kulutuksen hiilijalanjälki ja luonnonvarojen käyttö - ENVIMAT-mallinnuksen tuloksia
[3] Ibid.

22.10.2021

hiilijalanjäljen pitäisi laskea yli 90 prosenttia, jotta päästöt olisivat linjassa Pariisin sopimuksen kanssa[4].

Koska osa kotimaassa kulutetuista asioista myös tuotetaan kotimaassa, kotimaisen tuotannon päästöihin puuttuminen vähentää osaa kulutusperusteisista päästöistä. Tuotujen päästöjen vähentäminen edellyttää sen sijaan keinoja, joilla ohjataan kotitalouksia ja julkista sektoria vähentämään kulutusta ja valitsemaan pienen hiili- ja materiaalijalanjäljen hyödykkeitä, kuten kävelyä ja pyöräilyä sekä joukkoliikennettä ja kasvispainotteisempaa ruokaa. Tässä voidaan hyödyntää sääntelyä, taloudellisia ohjauskeinoja, tuuppausta, yhteistyötä ja informaatio-ohjausta[5].

Ruotsissa Göteborg on ollut edelläkävijä kulutusperäisten päästöjen huomioimisessa. Kaupungin ilmasto-ohjelmassa asetettiin vuonna 2014 tavoitteeksi kaupunkilaisten hiilijalanjäljen pienentäminen 3,5 tonniin vuoteen 2035 mennessä. Ohjelmassa on tarkempia tavoitteita eri osa-alueille, kuten lentämiseen ja ruokaan liittyen, ja toimenpiteet keskittyvät koulutukseen ja viestintään. Ruotsissa selvitetään kulutusperusteisten päästöjen tavoitteen asettamista parhaillaan myös valtiotasolla[6].

Suomessa kulutusperäiset päästöt on mainittu keskeisissä ilmastostrategioissa, mutta niiden vähentämiselle ei ole vielä asetettu selkeitä tavoitteita. Nyt olisi aika asettaa kulutusperäisille päästöille tavoitteet, määrittää konkreettiset toimenpiteet ja huolehtia seurannasta. Kiertotalouden potentiaali myös kulutusperäisten ilmasto- ja luontovaikutusten minimoimisessa tulisi hyödyntää täysimääräisesti.

Helsingissä 22.10.2021,

Mari Pantsar

Mari Pantsar
Johtaja
Kestävyysratkaisut

Sitran visiona on, että Suomi menestyy rakentamalla reilua, kestävää ja innostavaa tulevaisuutta, jossa ihmiset voivat hyvin maapallon kantokyvyn rajoissa. Työssämme painottuu kolme teemaa: ratkaisujen löytäminen ekologiseen kestävyyskriisiin, reilun datatalouden edistäminen sekä demokratian ja osallisuuden vahvistaminen. Talouden uudistaminen kestäväksi ja kilpailukykyiseksi nivoutuu aiempaa vahvemmin kaikkeen toimintaamme.

[4] Lettenmeier ym. (2019): 1,5 asteen elämäntavat - Miten voimme pienentää hiilijalanjälkemme ilmastotavoitteiden mukaiseksi?
[5] Linnanen ym. (2020): The sufficiency perspective in climate policy: How to recompose consumption. Suomen ilmastopaneelin raportti 4/2020.
[6] Selvityksen on määrä valmistua vuoden 2022 loppuun mennessä. Parlamentarisk utredning ska ta fram strategi för minskad klimatpåverkan från konsumtion, 27.10.2020